

Pamiętamy o bohaterach

12.5.2026 - | Instytut Pamięci Narodowej

12 maja 1948 r. w więzieniu przy ulicy Rakowieckiej w Warszawie zostali zamordowani Stanisław Kasznica oraz Lech Neyman - żołnierze Narodowych Sił Zbrojnych. Po latach odnalezieni i zidentyfikowani przez Instytut Pamięci Narodowej.

12 maja 2026 r. wieńce w Panteonie – Mauzoleum Wyklętych – Niezłomnych na Powązkach Wojskowych w Warszawie złożyli zastępca prezesa IPN dr hab. Karol Polejowski oraz dyrektor Muzeum Żołnierzy Wyklętych i Więźniów Politycznych PRL Adrianna Garnik.

Płk Stanisław Kasznica i kpt. Lech Neyman – ostatni przywódcy Narodowych Sił Zbrojnych – zostali straceni 12 maja 1948 r. w warszawskim więzieniu na ul. Rakowieckiej.

Obaj wywodzili się z Wielkopolski. Pierwszy z nich był absolwentem Gimnazjum im. Marcinkowskiego, drugi – Gimnazjum im. św. Marii Magdaleny. Ukończyli studia na Wydziale Prawno-Ekonomicznym Uniwersytetu Poznańskiego. W okresie studenckim rozpoczęli działalność polityczną w strukturach Obozu Narodowego, oraz byli członkami Korporacji Akademickiej „Helionia” działającej na Uniwersytecie Poznańskim. Od 1934 r. działali w Poznaniu w strukturach Obozu Narodowo-Radykalnego (ONR). Uczestniczyli w kampanii wrześniowej 1939 r. – Stanisław Kasznica został odznaczony krzyżem Virtuti Militari V kl., Lech Neyman został ciężko ranny pod Legionowem. W strukturach konspiracyjnych należeli do Grupy „Szańca” wywodzącej się ze struktur przedwojennego ONR. Po utworzeniu NSZ działali w strukturach Służby Cywilnej Narodu, która zajmowała się m.in. tworzeniem podziemnych struktur administracyjnych w okupowanym kraju, oraz propagowaniem powrotu do Polski Ziem Zachodnich. W tym czasie Neyman opublikował konspiracyjne broszury propagujące idee powrotu Ziem Zachodnich – „Szaniec Bolesławów”, „Likwidacja niemczyzny na ziemiach zachodnich”. Od września 1944 r. zostali wojskowymi komendantami NSZ – Lech Neyman w Krakowie, Stanisław Kasznica w Częstochowie. Po zajęciu Wielkopolski przez armię sowiecką rozpoczęli organizowanie struktur konspiracyjnych na terenie Wielkopolski i Pomorza. Utworzyli organizację pn. Armia Polska w Kraju Zachód skupiającą członków AK, NSZ, ONR i studentów. Komendantem wojskowym ww. struktury został Stanisław Kasznica, szefem struktury politycznej o nazwie Obóz Narodowy – Lech Neyman. Rozbudowę struktur konspiracyjnych przerwały aresztowania działaczy AP w lipcu 1945 r. W sierpniu 1945 r. Kasznica został mianowany Komendantem NSZ. Stanisław Kasznica i Lech Neyman zostali aresztowani 15 lutego 1947 r. przez funkcjonariuszy UB. Torturowani w śledztwie, sądzeni w dniach 11 lutego do 2 marca 1948 r. przez Wojskowy Sad Rejonowy w Warszawie i skazani na karę śmierci.

Szczałki Stanisława Kasznicy i Lecha Neymana zostały odnalezione w 2012 roku podczas prac poszukiwawczych na terenie Kwatery na Łączce prowadzonych przez badaczy Instytutu Pamięci Narodowej działających pod kierunkiem prof. Krzysztofa Szwagrzyka. 20 lutego 2013 r. Instytut Pamięci Narodowej poinformował o zidentyfikowaniu Stanisława Kasznicy, w 2018 r. – Lecha Neymana.

27 września 2015 r. Stanisław Kasznica został uroczystie pochowany w Panteonie – Mauzoleum Wyklętych – Niezłomnych na Cmentarzu Wojskowym na Powązkach w Warszawie, 22 września 2019 r. spoczął tam Lech Neyman.

Postanowieniem prezydenta RP Lecha Kaczyńskiego dnia 20 sierpnia 2009 r. Stanisław Kasznica i

Lech Neyman otrzymali pośmiertnie Krzyż Wielki Orderu Odrodzenia Polski za wybitne zasługi dla niepodległości Rzeczypospolitej Polskiej.

7 maja 2026 roku w Kamesznicy, w powiecie żywieckim, odbyły się uroczystości pogrzebowe żołnierzy Narodowych Sił Zbrojnych, odnalezionych i zidentyfikowanych przez Instytut Pamięci Narodowej. Cmentarz żołnierzy Narodowych Sił Zbrojnych w Kamesznicy jest nekropolią i zarazem jedynym tego rodzaju miejscem pamięci w całości poświęconym żołnierzom zgrupowania kpt. Henryka Flamego „Bartka”. Jego budowa jest efektem działalności Instytutu Pamięci Narodowej, którego Biuro Poszukiwań i Identyfikacji doprowadziło ono do odnalezienia szczątków znaczącej części ofiar komunistycznej operacji „Lawina” z września 1946 r. Prowadzone przez IPN prace poszukiwawcze i ekshumacyjne na terenie byłego poniemieckiego majątku Scharfenberg, niedaleko wsi Malerzowice Wielkie (gm. Łambinowice) oraz Starego Grodkowa (gm. Daleszyce) doprowadziły do odnalezienia szczątków żołnierzy podziemia niepodległościowego – ofiar masowej zbrodni komunistycznego aparatu represji.

Polecamy:

- Jolanta Mysiakowska: Stanisław Kasznica
- *Obóz narodowy w obliczu dwóch totalitaryzmów*, pod red. Rafała Sierchuły, Warszawa 2010
- Stanisław Wincenty Kasznica, *Druga wojna światowa. Wspomnienia spisane na podstawie codziennych notatek*, wstęp i opracowanie Marta Szczesiak-Ślusarek, Warszawa-Poznań 2013
- Rafał Sierchuła, *Historia człowieka myślącego. Lech Karol Neyman (1908-1948). Biografia polityczna*, Warszawa 2013
- Arkadiusz Cisek: Szaniec Bolesławów
- Biogram Ppłk NSZ Stanisław Kasznica „Przepona”
- Ulotka ppłk NSZ Stanisław Kasznica ps. „Wąsowski”
- Historia poszukiwań na powązkowskiej „Łączce”
- Pogrzeb na „Łączce”. Bohaterowie godnie pochowani – Warszawa, 27 września 2015
- Zapomniane Historie opowiedziane na nowo: Stanisław Kasznica

<https://ipn.gov.pl/pl/aktualnosci/241915,Pamietamy-o-bohaterach.html>